

Edwin Fels: *Der wirtschaftende Mensch als Gestalter der Erde. Erde und Weltwirtschaft*, bd. 5. Franckh'sche Verlagshandlung, Stuttgart, 1954. 24×17cm. 258 sider. Pris kr. 50,40.

Udgangspunktet for denne bog er forfatterens allerede i 1935 udgivne værk: *Der Mensch als Gestalter der Erde*, hvor han søger at give en samlet oversigt over mennesket som regionalgeografisk faktor, især menneskets omformning af de naturgivne tilstande.

Opgaven er meget omfattende og frister til medtagelse af en mængde detaljer, hvorved man løber den risiko at få en vis skævhed i billedet. Forfatteren har ikke helt undgået dette. Hvis man f. eks. tager et i geografisk henseende positivt forhold som beskyttelse mod lynnedslag og haglskade og sammenligner behandlingen med, hvad der medtages om de af adskillige af de mere primitive kulturformer forårsagede steppebrande, f. eks. i de afrikanske savanner, er dette iøjnefaldende. Det bør også nævnes, at fremstillingen næsten udelukkende er bygget på tysk og angelsaksisk litteratur, medens man savner navnlig den franske, som også på dette felt er bemærkelsesværdig. At Danmark ikke er omtalt, kan måske forsvares, men der er dog muligvis grund til at nævne, også i en almen håndbog af denne art, at man i vort land har udredt sammenhængen mellem menneskets virksomhed og de plantegeografiske klimaxformer og degradationsformer, skov, lynghede — kulturland i flere geografisk betydningsfulde generationer, et forhold, som hos os vel nok er mere typisk og bedre kendt end noget andet sted. Forfatteren kunne endvidere i den nordiske, specielt den svenske geografiske litteratur, have fundet en del stof, som kunne bidrage til at uddybe og klarlægge visse synspunkter.

Edwin Fels' bog er opbygget efter princippet: den menneskelige virksomheds effekt på det geografiske milieu, således menneskets omformning af den faste jordoverflade ved bebyggelse, trafik anlæg, kystændringer, virkningerne i ferskvandets hydrografi, f. eks. grundvandsregulering, flodregulering, kunstvanding, dannelsen af dæmnings søer og afvanding.

Et andet afsnit handler om menneskets frembringelse af særlige klimatyper og den meget omfattende effekt, den menneskelige virksomhed har på naturlige plante- og dyresamfund. En af vanskelighederne ved behandlingen af dette stof ligger i fænomenernes komplekse karakter, f. eks. i sammenspillet mellem det geografiske milieu, den morfologiske ligevægt og den hydrografiske ligevægt, og i kontakt hermed ændringernes betydning for de kulturformer, der oprindeligt fremkaldte ændringerne.

Værket indeholder en lang række frugtbare synspunkter og et stort antal detaljer. Kort og billedmaterialet er velvalgt og særdeles illustrerende. Det er også muligt ved hjælp af registrene at finde frem til regioner og specialproblemer. Arbejdet vil utvivlsomt få stor udbredelse og stor anvendelse. *Niels Nielsen.*

R. A. Bagnold: »The Physics of Blown Sand and Desert Dunes«. Methuen & Co., London, 1954. 265 sider. 16 billeder og 84 diagrammer. 22×14,5 cm. Pris: 30 sh.

R. A. Bagnold har gennem en lang årrække arbejdet med undersøgelser vedrørende sandfygning og klitdannelse. Han har nu samlet sine resultater og erfaringer i en håndbog, som kan forventes at få nogen betydning for æoliske studier. Det videnskabelige grundstudium af vinderosion og vindsedimentation er i øjeblikket meget aktuelt, fordi disse spørgsmål spiller en stadig større rolle for jordoverfladens udformning og derigennem tillige for de betingelser, under hvilke den menneskelige virksomhed foregår.

Studierne af sandflugten og dens resultater foregår i vore dage bl. a. i laboratorier med vindtunneller og andre indretninger til undersøgelse af vindens virkninger på en fast overflade. Et andet grundlæggende sæt af erfaringer er tilvejebragt ved undersøgelser i naturen, dels morfologiske og dels dynamiske, og endelig har man forsøgt at behandle de herhen hørende spørgsmål matematisk og fysisk. I nærværende arbejde har Bagnold givet en fortrinlig oversigt over de forskellige metoder og over de resultater, man for øjeblikket mener at være nået til. Navnlig må det fremhæves, at den matematisk-fysiske side af sagen er behandlet med stor omhu. Derfor er der grund til at gøre opmærksom på Bagnolds arbejde, fordi enhver, der beskæftiger sig med de pågældende problemer, her vil kunne finde vejledning og impulser. Imidlertid må man gøre sig klart, at arbejdet ikke er og heller ikke foregiver at være en fuldstændig håndbog vedrørende æoliske processer. Det har navnlig interesse for den del af sandflugtforskningen, som beskæftiger sig med den fysiske klitdannelse og sandkornenes vandring, og selv om de herhen hørende processer også i de humide klimaer er de grundlæggende, må det fremhæves, at enhver bruger stedse må erindre, at de æoliske processer hos os i høj grad er bestemt af biologiske faktorer. Som teoretisk redegørelse for den ene grundlæggende side af sandflugtens mekanik er Bagnolds værk særdeles bemærkelsesværdigt, og det kan anbefales enhver, der beskæftiger sig med disse spørgsmål, at anvende det. *Niels Nielsen.*